

Népek, lapok, minéműségek

VISSZHANG - LXII. évfolyam, 7. szám, 2018. február 16.

A kérdésre, hogy milyen helyen szeretne élni, Esterházy Péter egy barátját idézve azt felelte: „*ami olyan volna, mint Toscana, ahol angolok élnének és magyarul beszélnének*”. Rövidsége ellenére ez a régi (*Ezredvégi*) beszélgetésünk végén elhangzott kijelentés elég sokatmondó: szól a nyelvről mint minden lokalitásnál és nacionalitásnál erősebb tényezőről, és szól arról, ami ehhez képest változható, választható. Szól továbbá a tájék, a geográfia adottságok, a kultúrák és mentalitások különbözőségéről. Nem utolsósorban a *distancia pátoszáról*; arról, hogy a magyart aktuálisan beszélők tömegéhez képest inkább az azt hipotetikusán beszélő angolokat választaná.

Vagyunk ezzel így. Bár tömegesen minden nép elég visszás tud lenni. De vannak visszásabbak. Ehhez nem kell összehasonlító kutatásokat végezni, könnyen adódó tapasztalatról lévén szó. Történetük ismeretében ugyanez elmondható. A nemzeti mentalitás minőségét, ahogy az egy főre eső szellem- és jellemerőt nem szokás kimutatni, mert nem lehetséges. A különbözőségek ettől még léteznek. Ennek nem mond ellent, hogy remek emberekkel mindenütt lehet találkozni. Némelyik országban többen, olyikban kevesebben. A Föld körülhajózása során James Cookot volt, hol idegenként – és fehérként – szívélyes barátsággal (Tahiti), és volt, hol nyílzáporral (Új-Guinea) fogadták...

Ezért sem közömbös kérdés képbe kerülni egy olyan ország minéműsége tekintetében, amely az elmúlt kétszáz évben változó intenzitással folyamatosan terjeszkedett, és veszélyeztette környezetét. Kirívóan erőszakos jellegét mi sem mutatja jobban, mint az, hogy a múlt század során ott többen lelték halálukat honfitársaknak köszönhetően, mint együttvéve összes ellenségük révén.

Amikor az oroszok már nemcsak a spájzban vannak, nem indokolatlan mindezt tekintetbe venni; magam erre az *Oroszok orbitális országáról* szóló írásomban (*ÉS*, 2018/5., febr. 2.) tettem kísérletet. Erről a lap utóbbi számában egykori nagy tehetségű tanárom, TGM sajátos állításokat tett közzé. Írásomról és „Oroszországra rossz fényt vető” forrásaimról azt állítja: „*Ez sovinizmus. Semmi egyéb.*”

A felületes és ideologikus olvasat persze nem segíti elő a tárgyyszerű megértést. Így aztán nemcsak egészét, de hangsúlyos részeit is félreérti; azt állítja, hogy „*a magyar liberálisok egy része lenézi*” az ortodox népeket, holott – a besorolás kérdéseességétől eltekintve – írásomban erről szó sincs: ezzel szemben arról az orosz törekvésről írok, amely *a legnagyobb méretű keleti egyházat azonosítja az ortodoxiával, holott a görög, akárcsak a latin kereszténység eredete a mediterrán görög világ, nem pedig másodlagos, szélsőséges klimatikus adottságú északi fejleménye.*

A kiválasztottságfantáziáiban tetszelgő „Harmadik Róma” erőszakossága a többi ortodox kultúrával és egyházzal szemben is fennáll. Nem kell messze menni: a görögök által épített és a görög exarchátus alá tartozó Petőfi téri templomot a moszkvai patriarchátus előbb sikeresen orozta el, majd nemrégiben – különféle színezetű magyar kormányok közreműködésével – tulajdonjogilag is elperelte...

A sovinizta minősítés súlyos volna, ha érvényes lenne – és ha közegében jelentene valamit. Ugyanis a honi és külhoni leftisfta paláverben manapság a rasszista, sovinizta, fasiszta etc. jelzők szinte kötszójelleggel szerepelnek. Mary Fulbrook amerikai történész a német identitásról írott – magyarul is olvasható – könyvében már a 90-es években észrevételezte, „*hogy a »fasiszmus« szó a túl gyakori használat miatt tökéletesen inflálódott*”. Rüdiger Safranski német filozófus pedig nemrég arról beszélt egy interjúban, hogy ha valaki nem az „üdvözlégykultúra” beszédrendje szerint nyilatkozik meg, „*akkor embertelennek tekintik, vagy kultúrrasszistának*”.

Az ilyen könnyed minősítések könnyűvé teszik a vitákat: hangoztatóikat felmentik az érvelés – sőt gyakran a probléma érzékelésének – fáradtsága alól, egyszersmind garantálják helyüket és hírnevüket a kételytelen öngigazolók biztonságos közegében. Ám a valódi eszmecsere, amiként megfelelő fóruma – ahogy ez a lap is – nem *safe space*, ahol a PC pápai osztják az észet. Egy jó lap attól is jó, hogy eltérő nézőpontú szerzők írásainak ad helyet. Ellentétben a manapság elterjedt diskurzusgettókkal, amelyekben élvezik „*a vélemény komfortját, a gondolat kényelmetlensége nélkül*”. (J. F. Kennedy)